HE jätelain muuttamiseksi (HE 195/2017 vp)

Eduskunnan ympäristövaliokunta 20.2.2018

Toimitusjohtaja Riku Eksymä
Suomen Kiertovoima ry

KIVO

Suhteutus kokonaisuuteen

KIVO

Jätehuolto – tonnit ja eurot

Kokonaisjätemäärä noin *100 milj. tonnia*/vuosi

- Yhdyskuntajätettä 2,7 milj. tonnia
  - *Kuntien vastuulla **1,5 milj.tonnia***
  - Tuottajavastuu (pakkaukset ym.) 650 000 t
  - Elinkeinoelämän vastuulla n. 500 000 t

Jätealan kokonaisliikevaihto 2,5 – 3 mrd €

- Yksityisten yritysten osuus **n. 2 – 2,5 mrd€**
- *Kuntien jätelaitosten osuus n. 430 milj.* (15-18%)

- **Jätelain muutos tarkoittaisi n. 51-67 milj.€ uudelleenjakoa**

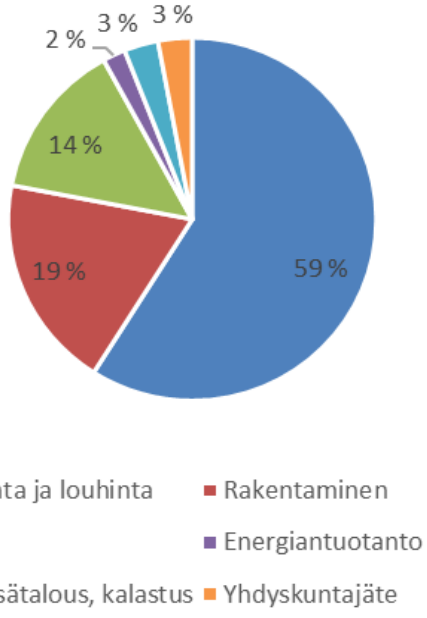

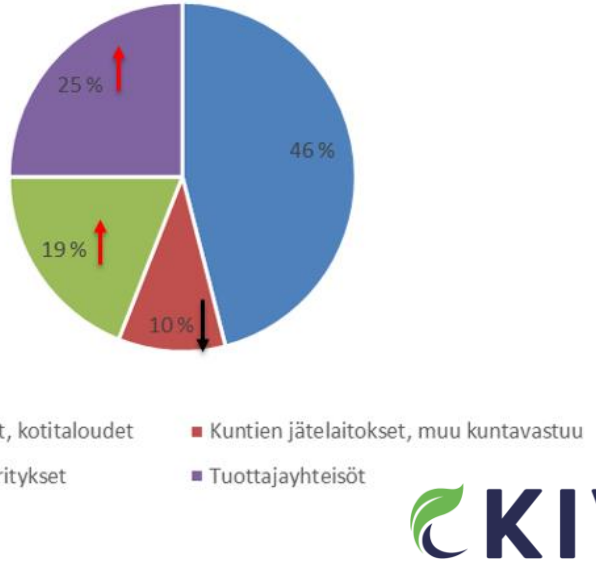

KIVO

Yhdyskuntajätehuollon ja kierrätyksen edistäminen estyy jätealan ideologisen väännön seurauksena

KIVO

Mielikuvat eivät vastaa todellisuutta

Mielikuva: *Jätehuolto ”normaali” toimiala siinä missä muutkin*

=> Ei ole. Jätehuolto ei ole yksilön valinnanvapauteen liittyvää vaan kuuluu julkiseen vastuuseen; ympäristönsuojeluun ja ihmisten terveydensuojeluun

Mielikuva: *”Roskapussilla on arvoa” / ”Jäte on arvokas raaka-aine”*

=> osalla jätteistä (metallit) on arvoa; kierrätysraaka-aineille ei ole syntynyt markkinoita; Roskapussista ei saa arvotuotetta

Mielikuva: *Kierrätysaste ei nouse koska kunnat polttavat arvokkaan jätemateriaalin*

=> Kuntien jätelaitosten tehtävä kerätä, kuljettaa ja käsitellä asumisessa syntyvät kierrätettäväksi; ongelma on, että jäte raaka-aineena ei ole haluttua

Mielikuva: *Kuntien jätelaitokset vääristävät markkinoita (kilpailuneutraliteetti kärsii)*

*=> KKV raportti 2/2016: **ei** näyttöä kilpailulain rikkomisista*

Mielikuva: *Kuntien jätelaitosten markkinaehtoinen toiminta este investoinneille*

=> Yksityinen sektori ei ole ottanut investointiriskiä kun taas kuntien jätelaitokset ovat olleet siihen velvoitettuja

KIVO

Suomen yhdyskuntajätehuolto perustuu kokonaisuuteen

KIVO

(Tilanne ennen uuden hankintalain voimaantuloa 1.1.2017)

Yhdyskuntajätehuollon toimivuus ja kohtuu-hintaisuus perustunut kolmeen pilariin

Kunnan ensisijainen vastuu (jätelain 32 §)

1) Asumisessa syntyvä jäte
~~2) SO-TE-KO jätteet~~
~~3) Julkisoikeudellisten yhteisöjen jätteet~~
4) Kivijalkaliikkeet
5) Maa- ja metsätalouden vaaralliset jätteet
- *Jäteviranomainen* määrittää kuntalaisten **jätemaksut**
- **Jätemaksut alhaiset mm. markkina-ehtoisen toiminnan ansiosta**
- Jätelaitos toimii **omakustannusperusteella**

Kunnan toissijainen vastuu (TSV) *(jätelain 33§)*

Kunnan järjestettävä muu jätehuolto (*elinkeinoelämän*), jos jätteen haltija (*yksityisen*) palvelutarjonnan puutteessa pyytää **JA** jäte *soveltuu* kunnan jätehuoltojärjestelmään
- *Jäteviranomainen* määrittää **TSV-maksut**
- *TSV on **poikkeus, ei pääsääntö***
- *Toissijaisen vastuun ylläpitäminen edellyttää markkinaehtoisen toiminnan jätevirtoja **!***

Markkinaehtoisen rahavirrat tukevat perustehtävää ja ylläpitävät toissijaisen vastuun käsittelykapasiteettiä

Jätelaitoksen markkinaehtoinen toiminta

Kunnan sidosyksikköasemassa oleva (esim. kunnan jätelaitos) *voi* tuottaa **markkinaehtoisia palveluja max. 20%*(EU-direktiivin sallima raja)*** liikevaihdostaan:

- Säänneltyä ja läpinäkyvää (!)
- **Hinnoittelu markkinaehtoista**
- *Lisää kilpailua*, erityisesti haja-asutusalueilla

(KKV ei ole löytänyt näyttöä kilpailulain vastaisesta toiminnasta!)

Kuntavastuun rajaaminen pirstaloi jätehuollon arvoketjua entisestään

- Jätehuollon *kokonaisuus kärsii* – edistää rusinat pullasta toimintaa
- ***Kierrätystavoitteiden saavuttaminen edellyttää jätehuollon arvoketjun hallintaa – nyt se rapautetaan suosien muutamaa suurta jätteenkäsittely-yritystä***
- ***Onnistuminen kiertotaloudessa edellyttää laajaa kuntavastuuta*** - laaja kuntavastuu nostaa kierrätysastetta (Ruotsi, Tanska, Itävalta), suppea kuntavastuu jarruttaa kiertotaloutta (Irlanti, Norja)
- Esitys vaarantaa *julkisten toimijoiden* jätehuollon ***kohtuullisten palveluiden saatavuuden sekä siirtää ne jätehuoltomääräysten ulkopuolelle***

KIVOn kanta:

1) jätelain 32 § pidetään ennallaan TAI

2) Ainakin julkisten toimijoiden jätehuollon saatavuus ja kohtuullisuus turvataan mahdollisuudella hakeutua kuntavastuun piiriin

KIVO

Suomen omaksuma EU:n tiukin ulosmyyntiraja ampuu kiertotalouden edistämistä omaan jalkaan

KIVO

Jätehuollon omaa ulosmyyntirajaa tarvitaan

- Esitetty **10 prosentin ulosmyyntiraja** siirtymäkauden (v. 2030) jälkeisellä ***pysyvällä 5 prosentin rajalla*** ei mahdollista kuntien jätelaitosten alustaa *uusien kierrätysratkaisujen löytämiseksi*
    - *10 % on ”kompromissi” tai keskiarvo mutta Suomi ei ole keskiarvojen maa*
- Tiukka ulosmyyntiraja *palvelee nykyisiä suuria yksityisiä jätteenkäsittely-yrityksiä ja sulkee kuntien osaamisen kehitystyön ulkopuolelle (Huom! Kaikki jätelaitokset eivät tällä hetkellä toimi markkinaehtoisesti mutta miksi huomioida vain staattinen nykytila eikä huomioida tulevaa kehitystä?)*
        - Jätehuoltoala tulee entisestään *keskittymään suurille toimijoille*, sillä pieniltä yrityksiltä puuttuu joka tarvittava ”alusta” tai oma infra kehittää kierrätysratkaisuja

KIVO

Eco3 – bio- ja kiertotalouden yhteenliittymä

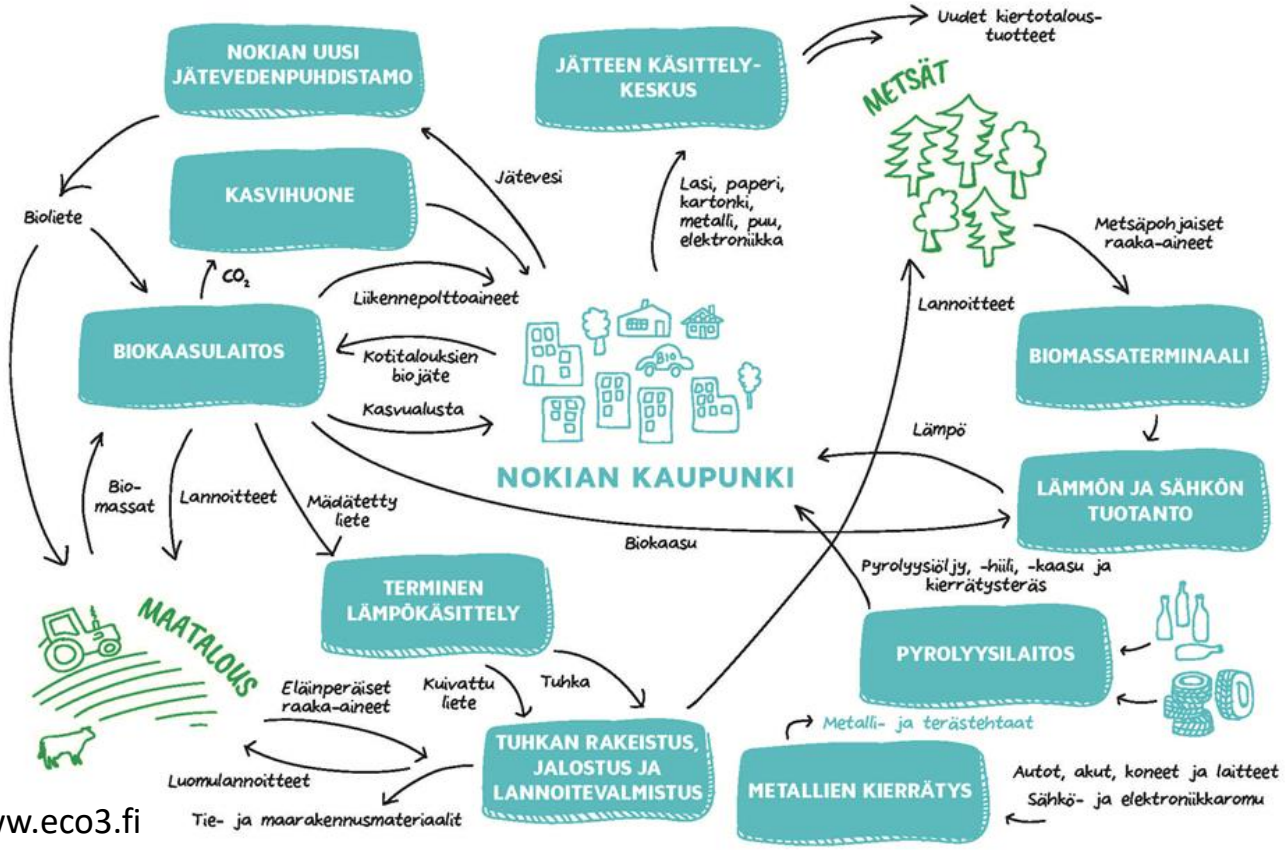

Uusien kiertotalousyritysten ja uuden liiketoiminnan luominen vaikeutuu ilman EU-direktiivin mukaista markkinaehtoisen toiminnan rajaa (20%)

www.eco3.fi

KIVO

Jätehuollon omaa ulosmyyntirajaa tarvitaan

KIVOn kanta:

1) Jätelakiin pitäisi, muiden EU-maiden tapaan, kirjata EU:n hankintadirektiivin sallima yläraja ulosmyyntiin: **20 %**

2) Vähintä mitä tulisi tehdä on *poistaa säännös, jolla sidosyksikköraja ilman kattavaa vaikutustenarviointia laskisi automaattisesti v. 2030 alusta 5%:iin*

On kuitenkin perusteltua, että tilanteen kehittymistä seurataan huomattavien epävarmuustekijöiden johdosta ja arvioidaan vaikutukset jätehuollon järjestymiseen. Lainsäätäjälle jäisi mahdollisuus joko nostaa tai laskea em. 10 % kokeilevaa ulosmyyntirajaa

Lisätietoja:

Riku Eksymä
Toimitusjohtaja
Suomen Kiertovoima ry - KIVO
riku.eksyma@kivo.fi